

О. І. Міхо, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України

ЕСТЕТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Міхо О. І.

Естетизація процесу професійної підготовки фахівців сфери туризму

Сучасні вимоги ринку до професії туристського аніматора акцентують увагу на необхідності формуванні творчої індивідуальності, розвитку індивідуального стилю діяльності. Комунікативна основа професійної діяльності таких фахівців потребує введення в навчально-виховний процес дисциплін театральної педагогіки. Естетизація професійної підготовки фахівців сфери туризму спрямована на вирішення наступних завдань: розвиток емоційно-образного мислення, артистизму, вміння впливати на аудиторію, формування активної творчої особистості, навичок роботи в творчій групі.

Ключові слова: естетизація, туристська анімація, артистичний практикум, методи театральної педагогіки.

Міхо А. И.

Эстетизация процесса профессиональной подготовки специалистов отрасли туризма

Современные требования рынка по отношению к профессии туристского аниматора акцентируют внимание на необходимости формирования творческой индивидуальности, развития индивидуального стиля деятельности. Коммуникативная основа профессиональной деятельности таких специалистов требует введения в учебно-воспитательный процесс дисциплин театральной педагогики. Эстетизация профессиональной подготовки специалистов отрасли туризма направлена на решение таких заданий: развитие эмоционально-образного мышления, артистизма, умения воздействовать на аудиторию, формирование активной творческой личности, навыков работы в творческой группе.

Ключевые слова: эстетизация, туристская анимация, артистический практикум, методы театральной педагогики.

Сучасні тенденції розвитку освіти ставлять нові вимоги до професії фахівця з туризму, підсилюючи потребу у формуванні творчої

індивідуальності, розвитку індивідуального стилю діяльності. Ця діяльність безпосередньо пов'язана з комунікацією, а тому важливими професійними навичками стають: вміння яскраво та переконливо виражати свої думки, почуття, відношення; вміло поєднувати в своїх думках та поведінці логічне та образне при вирішенні професійних завдань. Саме цим пояснюється необхідність включення в навчальний процес дисциплін, що сприяють оволодінню образним мисленням, здатністю до імпровізації, артистизмом. Професійний успіх фахівця з туризму багато в чому залежить від його особистої чарівності, оригінальності та виразності поведінки.

Серед соціальних цінностей найбільший вплив на формування особистості, здатної до творчої діяльності, має мистецтво загалом та його різні види, зокрема театральне мистецтво як унікальний і синтетичний вид, що органічно поєднує в собі художнє слово, драматичну дію, пластику, танець, музику, живопис, літературу. Саме театральне мистецтво є особливою формою творчої активності людини, пізнання світу в цілому та визначення свого місця в ньому.

Взаємодія педагогіки і театру має глибоке історичне коріння. Навчання і виховання учнів із застосуванням елементів театрального мистецтва у педагогічній діяльності здійснювали і в давні і в новітні часи (Аристотель, Платон, Сократ, Цицерон, Я. Коменський та ін.). Метод театралізації в навчанні і вихованні практикували П. Могила, Ф. Прокопович, Г. Сковорода. В сучасній педагогічній науці активно розробляється тема включення дисциплін театральної педагогіки у професійну підготовку педагогів. До вивчення феномену акторської майстерності в діяльності педагогів звертався І. Зязюн, включення блоку театральних дисциплін в професійну підготовку – Л. Лимаренко, естетизації процесу навчання – Л. Хомич. Вони розглядають акторську майстерність як мистецтво, засіб удосконалення творчого потенціалу, гармонійного розвитку особистості. Досвід педагогів - новаторів підтверджує думку про те, що навчально-виховний процес потребує впровадження елементів театральної педагогіки як інноваційної освітньої

технології. Необхідність введення елементів театральної педагогіки в професійну туристську підготовку визнають Т. Гальперина, Ю. Геніуш, С. Байлик. Але комплексні дослідження щодо впровадження дисциплін театральної педагогіки в професійну підготовку фахівців сфери туризму не проводились.

Метою статті є визначення шляхів естетизації професійної підготовки фахівців сфери туризму. Основні завдання: опис спецкурсу «Акторська майстерність» для фахівців туристської анімації, характеристика його структурних компонентів та доцільність впровадження його в програму підготовки.

Професійна діяльність менеджерів з туризму, фахівців туристичного супроводу, туристських аніматорів базується на комунікативній основі. Саме тому їх професійна підготовка потребує естетизації. У перекладі з давньогрецької мови слово естетика означає «сприймаючи, переживаю». Естетизація процесу навчання, на думку Л. Хомич, відбувається за рахунок використання форм і методів театральної педагогіки. Основоположником театральної педагогіки був К. Станіславський. Система Станіславського універсальна, тому що вона узагальнює як його власну творчу практику, так і практику багатьох поколінь професіоналів театральної сцени. Незважаючи на те, що вона спрямована на створення професійного творця, ця система по своїй суті є педагогічною, тому що виходить із основних законів людської поведінки та психофізичних передумов [1; с. 299]. Науковці визначили чотири основні шляхи естетизації педагогічного процесу: I – розробка інтегрованого курсу; II – доповнення змісту кожної навчальної дисципліни естетичними компонентами; III – орієнтація на періодичне проведення тематичних занять-блоків з інтегруванням окремих мистецтвознавчих і загальноосвітніх дисциплін навколо спільних для них понять; IV – використання мистецтва як базової основи загальної освіти.

Культурологічну спрямованість підготовки фахівців з туризму забезпечується включенням до програм підготовки гуманітарних дисциплін,

особливо доречними є різні види мистецтва. Адже сфера його впливу – внутрішній світ людини, його самовизначення, що впливає на професійну діяльність. Студентам Київського університету туризму, економіки і права було запропоновано елективний курс «Акторська майстерність», розроблений із урахуванням професійної діяльності фахівця туристської анімації. Психологічна специфіка анімації полягає в поєднанні формального та неформального впливу на окрему людину, певну групу людей, при цьому формальний вплив пов'язано із управлінськими та організаційними можливостями аніматора, а неформальний визначається його особистісними якостями. В основі особистісних якостей – високі комунікативні здібності аніматора: здатність сформувати позитивне ставлення людей до себе, надихнути їх, налаштувати на активну участь у загальному дійстві. На думку французького дослідника М.-Ж. Паризе, аніматор – це людина, яка не може не бути аніматором, і, «залишившись раптом без анімації, залишиться і без головної рушійної сили свого особистісного розвитку» [2; с.68]. Оскільки сфера дозвілля є зоною емоційно позитивних переживань особистості, то своєрідність аніматора – в його природному оптимізмі, почутті гумору, артистизмі, комунікативній культурі, високому рівні розвитку інтелектуально-емоційної культури.

З метою визначення доцільності впровадження спецкурсу «Акторська майстерність» в професійну підготовку студентів, що навчаються за напрямками «Туризм», «Менеджмент організацій» професійне спрямування «Менеджмент туристичної індустрії», на етапі констатувального експерименту педагогічного дослідження було проведено опитування серед студентів вищих навчальних закладів – майбутніх фахівців сфери туризму (загальна кількість опитаних – 215 студентів). Аналіз результатів опитування виявив не просто зацікавленість студентів в опанування навичок акторської майстерності, 97 % опитаних визнали важливість знань з акторської майстерності для майбутньої професійної діяльності. Заняття з акторської майстерності формують навички роботи в творчій команді (47%); розвивають задатки природного артистизму

(26%); формують творчу особистість (24%). Студентам було запропоновано визначити рейтинг найбільш важливих особистісних та професійних якостей, які необхідні туристському аніматору для успішного вирішення професійних завдань. За результатами опитування найважливішими особистісними якостями туристського аніматора є комунікативність (1), лідерські якості (2), природна емоційність (3), витривалість (4), емпатія (5), толерантність (6), чесність (7), естетичний смак (8). Найважливішими професійними якостями визнано вміння працювати із різними категоріями туристів (1), акторська майстерність, артистизм (2), креативність, творча фантазія (3), висока культура спілкування (4), знання режисури анімаційних програм (5), вміння організовувати фізкультурно-оздоровчу діяльність (6), вміння організовувати культурно-пізнавальну діяльність (7).

Запропонований курс спрямований на доповнення недостатнього емоційно-образного розвитку фахівця, виховання артистизму як невід'ємної якості творчої особистості. Молодому спеціалісту потрібно розвивати не тільки логічне, але й образне мислення, здатність до емпатії, стресостійкість та здатність продуктивно працювати в умовах емоційного навантаження, здатність до перетворення, зовнішню виразність та експресивність.

Анімаційна діяльність вимагає від фахівця таких якостей, як емоційність, виразність, оригінальність, творча активність, свобода руху, почуттів та думок, висока духовність, тобто саме тих якостей, які безпосередньо пов'язані із артистичними задатками особистості.

Артистизм – це цілий комплекс якостей особистості, необхідних туристському аніматору в професійній діяльності: виразність слова, жесту, сила впливу на аудиторію, багатство емоцій та здатність управляти ними, творча активність, образне мислення, самобутність, націленість на естетичні та духовні ідеали.

Опанування акторського мистецтва допоможе фахівцю розвинути задатки природного артистизму та набути вміння використовувати зовнішні прийоми техніки артистизму в анімаційній діяльності.

Елективний спецкурс «Акторська майстерність» допомагає розкрити творчі здібності, необхідні кваліфікованому фахівцю туранімації, шляхом засвоєння елементів акторської майстерності, опанування внутрішньою і зовнішньою технікою актора, що виявляється в процесі сценічного спілкування з партнером. Курс орієнтовано на виконання наступних завдань:

- засвоїти теорію та методику формування основ акторської майстерності;
- виявити умови та шляхи формування акторської майстерності фахівців з туризму;
- засвоїти елементи акторської майстерності (сценічної уваги, звільнення м'язів, уяви, взаємодії, спілкування, оцінки події);
- отримати досвід роботи в творчій команді;
- сформувати практичні вміння: долати психологічні бар'єри спілкування, фізичні затиски за допомогою методу фізичних дій (К.С. Станіславський), викликати в себе творчий стан, ставити та вирішувати надзавдання, планувати та вміло реалізовувати систему комунікацій, підтримувати зворотній зв'язок в процесі спілкування тощо;
- розвивати та вдосконалювати експресивно-творчі здібності майбутніх фахівців сфери туризму: сенсорно-перцептивну сферу (здатність до творчого сприйняття, увагу, спостережливість, асоціативну пам'ять тощо), пластичність нервової системи, комунікативні вміння, креативні здібності студентів.

Зміст курсу структуровано у два змістові модулі: «Теоретико-методологічні основи формування акторської майстерності» та «Акторська майстерність в роботі туристського аніматора». Кожний змістовий модуль містить практичні заняття, які проводяться у вигляді артистичного практикуму. На практичних заняттях (артистичних практикумах) використовуються такі методи театральної педагогіки:

- ритмічну драматизацію, за допомогою якої забезпечується узгоджена діяльність студентів;

– пантоміму, що сприяє розвитку творчого самовираження за допомогою міміки і жесту; успіх навчання залежить від вміння спостерігати та запам'ятовувати побачене. В навчальній діяльності використовуються здебільшого три види пантомімі: професійну (імітує професійну діяльність, наприклад, екскурсовода), образну, коли розкривається внутрішній світ людини, та драматичну – для інсценізації прочитаного;

– імпровізаційну драматизацію: викладач пропонує відтворити певну ситуацію, студенту слід діяти в запропонованих обставинах (творчі етюди);

– усну інтерпретацію – дійову форма навчання мистецтва усного мовлення, студенти повинні набути навичок перевтілення та інтонаційної індивідуалізації мовлення різних персонажів;

– відтворення різних типів характеру.

Показниками сформованості акторських знань та вмінь визначено:

– знання теорії та історії театрального мистецтва, акторських технік, що було сформовано в різні історичні періоди;

– знання основних принципів виховання актора, вміння застосовувати їх у практичній діяльності;

– знання законів створення художнього образу, вміння працювати над створенням образу;

– володіння внутрішньою та зовнішньою технікою, її практичне застосування на репетиціях;

– знання основних законів сценічного мовлення, володіння технікою та логікою мовлення, емоційно-образною виразністю мовлення та використання відповідних вмінь у практичній діяльності;

– знання законів володіння тілом та вміння володіти своїм психофізичним апаратом, що дає актору внутрішню й зовнішню свободу, впевнену поведінку у будь-якій ситуації.

Формою контролю сформованих знань та вмінь є участь в навчальному проекті (анімаційній програмі).

Комунікативна основа професійної діяльності фахівців сфери туризму потребує введення в навчальний процес дисциплін театральної педагогіки. Естетизація професійної підготовки фахівців сфери туризму спрямована на вирішення наступних завдань: розвиток емоційно-образного мислення, артистизму, вміння впливати на аудиторію, формування активної творчої особистості, навичок роботи в творчій групі.

Естетизація процесу професійної підготовки фахівців сфери туризму може відбуватись за рахунок доповнення змісту кожної навчальної дисципліни професійно орієнтованого циклу естетичними компонентами. Але більшої ефективності буде досягнуто за рахунок включення дисциплін театральної педагогіки у вигляді спецкурсів, зміст яких відображає специфіку майбутньої професійної діяльності студентів. Зацікавленість студентів становитиме основу мотивації до вивчення матеріалу спецкурсу, добровільної участі в анімаційних програмах. Запропонований спецкурс «Акторська майстерність» є, з одного боку, самостійним компонентом підготовки фахівців туристської анімації, а з іншого – структурним компонентом моделі професійної підготовки фахівців сфери туризму до анімаційної діяльності. Подальшого дослідження потребують питання розробки та впровадження моделі професійної підготовки фахівців сфери туризму до анімаційної діяльності, урізноманітнення варіантів організації практичної діяльності.

Література

1. **Хомич Л.** Театральна педагогіка у змісті професійної підготовки майбутнього вчителя / Л. Хомич // Розвиток педагогічних наук в Україні та Польщі на початку ХХ століття: зб. наук. праць. – Черкаси, 2011. – 740 с.

2. **Шульга И.И.** Педагогическая анимация как социокультурный и психолого-педагогический феномен / И.И. Шульга // Педагогическое образование и наука. – 2008. – № 2.

3. Міхо О.І. Робоча програма залікового кредиту «Акторська майстерність» для студентів напряму підготовки 6.020107 «Туризм» денної та заочної форм навчання / О.І Міхо. – К. : КУТЕП, 2009. – 23 с.

Mikho O.I. Aesthetization process of professional training in tourism

Modern market requirements for the tourist animator emphasizing the need for the formation of the artistic personality and the individual style of activity. Communicative basis of professional activity such specialists is requiring to include disciplines of arts in the educational process. Introduction of aesthetics in professional training of tourism focused on the following objectives: developing emotional and imaginative thinking, artistry and ability to influence the audience, forming a creative personality, skills to work in a team.

Key words: aesthetization, tourist animation, artistic training, methods of arts pedagogy.

Відомості про автора

Міхо Олена Іванівна – старший викладач кафедри теорії та практики туризмі і готельного господарства Київського університету туризму, економіки і права, аспірант відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПНУ. Основні наукові інтереси зосереджені навколо питання професійної підготовки фахівців сфери туризмі до анімаційної діяльності.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2012 р.

Прийнята до друку 28.09.2012 р.